

· FIRST ·
GIANTS
KOMPENDIUM

KATEGORIA – LATAJĄCE

Ukazywane w popkulturze i mediach popularnonaukowych pterozaurow często utożsamia się z dinozaurami, gdy w rzeczywistości były latającymi gadami. W przeciwieństwie do dinozaurów, które wyewoluowały w dzisiejsze ptaki, z przedstawicieli tych zwierząt nikt się nie zachował.

1 ANUROGNATHUS

Nazwa anurognata wywodzi się z greki, gdzie *anoura* oznacza „bezogonowa”, a *πτερό* „żuchwa”, co nawiązuje do podobieństwa szczęk tych zwierząt do szczęk płazów.

Ileokroć któryś z graczy (wliczając Ciebie) pozyska kartę z symbolem (wliczając tę kartę), otrzymujesz 1 żeton bursztynu.

Gdy pozyskujesz tę kartę, poinformuj pozostałych graczy, by nie przeoczyli aktywacji swoich kart z .

1 NEMICOLOPTERUS

Do dziś są uważane za najmniejsze „dorosłe” pterozaurow, aczkolwiek odnaleziona skamielina tego gatunku mogła należeć do młodego osobnika.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 2 żetony bursztynów.

3 PTERANODON

Odnaleziono więcej skamieniałych okazów pteranodona różnych płci, podgatunków i grup wiekowych, niż jakiegokolwiek innego pterozaura, co pozwoliło na dokładne zbadanie jego anatomii i historii.

Ileokroć pozyskasz kartę z kategorii **latających** (wliczając tę kartę), otrzymujesz 2 żetony bursztynów.

3 THANATOSDRAKON

Uważa się, że rozpiętość skrzydeł tego pterozaura wynosiła około 9 metrów.

Ileokroć pozyskasz kartę z kategorii **latających** (wliczając tę kartę), otrzymujesz 1 punkt.

2 DIMORPHODON

Dimorfodony prawdopodobnie nie mogły latać na dalekie dystanse i polegały na wspinalce i krótkich lotach zupełnie jak dzisiejsze kusakali i dzięcioły.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 1 żeton bursztynu za każdą kartę z kategorii **latających** (wliczając tę kartę), którą masz w obszarze badań.

2 THALASSODROMEUS

Powstało wiele teorii na temat roli, jaką pełnił kostny grzebień na jego głowie. Naukowcy podejrzewają, że mógł służyć do termoregulacji, rozpoznawania przedstawicieli swojego gatunku albo przyciągania uwagi samicy, ale najpewniej pełnił więcej niż jedną funkcję.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 3 żetony bursztynów i 1 punkt.

3 QUETZALCOATLUS

Kecalkoatle były tak wielkie, że naukowcy dalej nie mają jednoznacznej odpowiedzi, na to jak się poruszały.

Gdy pozyskasz tę kartę, możesz wymienić 3 żetony bursztynów na 2 punkty. Możesz dokonać tej wymiany tyle razy, ile kart z kategorii **latających** (wliczając tę kartę) masz w obszarze badań.

? JAJO PTEROZAURA

Jajo pterozaura jest kartą z kategorii **latających**, a przypisane do zestawu ma dowolny rozmiar (1–3). Wyekspozowanie jej kosztuje 2 żetony bursztynów.

KATEGORIA – ROŚLINOŻERCY

„Wojna o kości”, znana również jako „Gorączka dinozaurowa”, była okresem intensywnych poszukiwań skamielin podczas połączanego wieku Stanów Zjednoczonych, który zasłynął z zacieklej rywalizacji dwóch wybitnych paleontologów – Edwarda Drinkera Cope’a (związanego z Akademią Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Drexel) i Othniela Charlesa Marsha (związanego z Muzeum Historii

Naturalnej Peabody’ego). W tym konflikcie posuwali się do nieczystych i często nieetycznych zagrań, takich jak łapówki, kradzieże, a nawet niszczenie eksponatów. Na domiar tego obaj starali się nawzajem zdyskredytować poprzez personalne ataki na łamach publikacji naukowych.

1 **MICROCERATUS**

Podczas kredy rośliny kwitnące występowały na lądzie sporadycznie. Pozwala nam to przypuszczać, że mikroceratus żywił się głównie paprociami, sagowcami oraz roślinami iglastymi, w czym pomagał mu jego ostry dziób charakterystyczny dla rodziny ceratopsów.

Ilekoć któryś z graczy (wliczając Ciebie) pozyska kartę z symbolem (wliczając tę kartę), otrzymujesz 1 punkt.

Gdy pozyskasz tę kartę, poinformuj pozostałych graczy, by nie przeoczyli aktywacji swoich kart z .

1 **PSITTACOSAURUS**

Psittakozaur jest jednym z najlepiej udokumentowanych rodzajów dinozaurów. Do dzisiaj odkryto setki jego skamielin obu płci i z prawie każdej grupy wiekowej. Współczesne teorie pozwalają nam domniemać, że posiadał jasne ubarwienie od strony brzusznej i ciemne od grzbietowej wraz z układającym się w paski i cętki ubarwieniem kończyn.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 1 punkt.

3 **DIPLODOCUS**

Diplodoki żyły u schyłku jury na dzisiejszych terenach zachodniej Ameryki Północnej. Kroczyły wtedy po ziemi wraz z innymi olbrzymimi zaurpodamiami, takimi jak aptozaury, brontozaury, bariozaury, brachiozaury, czy kamarazaury.

Ilekoć pozyskasz kartę z kategorii **roślinożerców** (wliczając tę kartę), otrzymujesz 2 żetony bursztynów.

3 **STEGOSAURUS**

Panuje powszechne przekonanie, że stegozaury używały swojego kolczastego ogona (nazywanego również thagomizerem) do obrony przed drapieżnikami. Termin „thagomizer” wymyślił w 1982 roku amerykański rysownik Gary Larson na potrzeby swojego komiksu jedнопanelowego „The Far Side”. Pomimo żartobliwego pochodzenia terminu z czasem stał się oficjalnym określeniem kolczastego zakończenia ogona stegozaura.

Ilekoć pozyskasz kartę z kategorii **roślinożerców** (wliczając tę kartę), otrzymujesz 1 punkt.

2 **PACHYCEPHALOSAURUS**

Do momentu, w którym zrozumiano cykl rozwojowy pachycefalozaura, uważano, że jego odnalezione czaszki należały do kilku różnych gatunków dinozaurów.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 1 punkt za każde 2 karty, które masz w obszarze badań (wliczając tę kartę). Kategorie i rozmiary nie mają znaczenia. W przypadku nieparzystej liczby kart wynik należy zaokrąglić w dół.

2 **CRICHTONSAURUS**

Crichtonsaurus został nazwany na cześć Michaela Crichtona – autora powieści „Park Jurański”.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 2 punkty i 1 żeton bursztynowy.

3 **TRICERATOPS**

Pierwsza odkryta skamieniałość triceratopsa składała się jedynie z jego ogromnych rogów. Paleontolodzy, którzy ją badali, z początku myśleli, że należy ona do bizona z epoki plejocenu.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 1 punkt za każdą kartę z kategorii **roślinożerców** (wliczając tę kartę), którą masz w obszarze badań.

? **JAJO ROŚLINOŻERCY**

Jajo roślinożercy jest kartą z kategorii **roślinożerców**, a przypisane do zestawu ma dowolny rozmiar (1–3). Wyekspozowanie jej kosztuje 2 żetony bursztynowe.

KATEGORIA – MIĘSOŻERCY 🦴

Zdarza się, że dinozaury „znikają”. Los ten spotkał Dakotaraptora, do opisania którego wykorzystano materiał paleologiczny, który w rzeczywistości nie należał do tego gatunku. Takie przypadki określa się mianem „nomen dubium”.

1 COMPSOGNATHUS

Jeden z przodków kompsognata, sinozauropteryks, był pokryty puchem, natomiast inny, jurawenator, posiadał zarówno pióra, jak i łuski. Pozwala to nam przypuszczać, że przedstawiciele tych samych rodzin mogli mieć różne rodzaje upierzenia.

Ilekość któryś z graczy (wliczając Ciebie) pozyska kartę z symbolem ⚡ (wliczając tę kartę), możesz wyeksponować 1 skamielinę (opłacając jej koszt). Wyeksponowaną skamieliną może być ta karta.

Gdy pozyskujesz tę kartę, poinformuj pozostałych graczy, by nie przeoczyli aktywacji swoich kart z ⚡.

1 VELOCIRAPTOR

W 2007 odnaleziono ślady po łotkach na jego kości łokciowej, co pozwala nam przypuszczać, że welociraptor (i najpewniej także jego kuzyni) posiadali skrzydła, na których znajdowały się pióra, a nie tylko puch.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 1 żeton bursztynu i możesz wyeksponować 1 skamielinę (opłacając jej koszt). Wyeksponowaną skamieliną może być ta karta.

3 GIGANTOSAURUS

Gigantozaur był jednym z największych lądowych mięsożerców, aczkolwiek z uwagi na niekompletność skamielin trudno jest określić, jakiego dokładnie był rozmiaru. Najbardziej kompletne okazy pozwalają nam szacować, że ich długość wynosiła między 12 a 13 metrów.

Ilekość pozyskasz kartę z kategorii **mięsożerców** (wliczając tę kartę), otrzymujesz 2 żetony bursztynów.

3 SPINOSAURUS

Dowody wskazują, że spinozaur był gatunkiem wodno-lądowym, który – podobnie jak dzisiejsze ptaki brodzące – polował na zwierzęta żyjące w obu środowiskach.

Ilekość pozyskasz kartę z kategorii **mięsożerców** (wliczając tę kartę), otrzymujesz 1 punkt.

2 DILOPHOSAURUS

Holotyp dilofozaura ma liczne paleopatologie, od zmian kostnych przez traumatyczne urazy, jednak wszystkie noszą znaki wygojenia. Oznacza to, że osobnik ten był bardzo wytrzymały i poradził sobie pomimo dużego bólu i trudności ze zdobywaniem pokarmu.

Gdy pozyskasz tę kartę, możesz wyeksponować do 2 skamielin (opłacając koszt każdej z nich). Jeśli zdecydujesz się wyeksponować 2 skamieliny, muszą być z tej samej kategorii. Jedną z wyeksponowanych skamielin może być ta karta.

2 CARNOTAURUS

Karnotaur jest jedynym znanym dwunożnym mięsożercą, którego kość czołowa ma róg. Przypuszcza się, że mógł ich używać w ten sam sposób co dzisiejsze barany.

Gdy pozyskasz tę kartę, możesz za darmo wyeksponować 1 skamielinę. Wyeksponowaną skamieliną może być ta karta.

3 TYRANNOSAURUS

Do czasu odkrycia Trix w 2013 roku to Sue uważano za najstarszego tyranozaura chodzącego po ziemi. Dożyła imponującego wieku około 28 lat. Trix pobila ten wynik, dożywając ponad 30 lat.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 1 żeton bursztynu i możesz wyeksponować 1 skamielinę (opłacając jej koszt) za każdą kartę z kategorii **mięsożerców** (wliczając tę kartę), którą masz w obszarze badań. Jedną z wyeksponowanych skamielin może być ta karta.

? JAJO MIĘSOŻERCY

Jajo mięsożerca jest kartą z kategorii **mięsożerców**, a przypisane do zestawu ma dowolny rozmiar (1-3). Wyeksponowanie jej kosztuje 2 żetony bursztynów.

KATEGORIA – WODNE

Życie miało swój początek w głębinach oceanu. Dopiero miliony lat później postawiło znaczący krok w historii ewolucji – krok na powierzchnię łądu. Jak na ironię część zwierząt lądowych powróciła później do mórz i przez kolejne miliony lat ponownie adaptowała się do wodnego środowiska.

Pomimo wodnego trybu życia gady takie jak ichtiozaury, plezjozaury i mozazaury pochodzą od zwierząt lądowych – zupełnie jak wieloryby, które ewoluowały ze ssaków parzystokopytnych.

1 TRILOBITA

Około 20 tysięcy gatunków trylobitów podbiło drogą ewolucji wiele nisze ekologicznych. Niektóre stały się głębinowymi drapieżnikami, padlinożercami i filtratorami, a jeszcze inne zaczęły pływać swobodnie i żywić się planktonem.

Ilekoć którąś z graczy (wliczając Ciebie) pozyska kartę z symbolem (wliczając tę kartę), możesz wymienić 3 żetony bursztynów na 2 punkty.

Gdy pozyskujesz tę kartę, poinformuj pozostałych graczy, by nie przeoczyli aktywacji swoich kart z .

1 AMMONOIDEA

Amonity są przykładem podręcznikowej skamieliny z uwagi na stosunkowo krótki, choć dobrze zdefiniowany okres, w którym żyły. Pozwoliło to na łatwe datowanie warstw skał, zwłaszcza że większość gatunków amonitów wyginęła mniej niż milion lat temu.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 1 żeton bursztynu za każdą kategorię (wliczając tę kartę), którą masz w obszarze badań.

3 ELASMOSAURUS

Przy pierwszej próbie rekonstrukcji szkieletu tego gada jego głowę umieszczono na czubku ogona. Pomyłka ta i jej upublicznienie była jedną z ważnych elementów „Wojny o Kości”.

Ilekoć pozyskasz kartę z kategorii, której nie masz w obszarze badań, otrzymujesz 2 żetony bursztynów. Jeśli w momencie pozyskiwania elasmozaura nie masz w obszarze badań karty z kategorii **wodnych**, otrzymujesz 2 żetony bursztynów.

3 MOSASAURUS

Pomimo swego wyglądu mozazaur nie jest ogromnym krokodylem. Naukowcy daleko debatują, czy bliżej mu do dzisiejszych węży, czy waranów.

Ilekoć pozyskasz kartę z kategorii, której nie masz w obszarze badań, otrzymujesz 1 punkt. Jeśli w momencie pozyskiwania mozazaura nie masz w obszarze badań karty z kategorii **wodnych**, otrzymujesz 1 punkt.

2 ICHTHYOSAURUS

Ichtyozaur przypomina kształtem dzisiejsze delfiny i rekiny, co mogło być następstwem procesu zwanego ewolucją konwergentną, zgodnie z którym organizm jest kształtowany przez środowisko.

Gdy pozyskasz tę kartę, możesz wyeksponować do 2 skamielin (opłacając koszt każdej z nich). Jeśli zdecydujesz się wyeksponować 2 skamieliny, muszą być z **różnych kategorii**. Jedną z wyeksponowanych skamielin może być ta karta.

2 ARCHELON

Karapaks archelona nie był zbudowany z płyt kostnych, tylko podobnie jak do dzisiejszego żółwia skórzastego pokryty był twardą skórą. Taka budowa pancerza najpewniej służyła obniżeniu całkowitej wagi zwierzęcia.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 1 punkt za każdą kategorię (wliczając tę kartę), którą masz w obszarze badań.

3 MEGALODON

Zakłada się, że podobnie jak dzisiejsze rekiny z tego samego rzędu, megalodon był żyworodny.

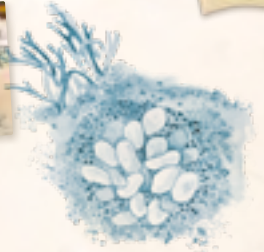

Gdy pozyskasz tę kartę, możesz wyeksponować 1 skamielinę (opłacając jej koszt) za każdą kategorię (wliczając tę kartę), którą masz w obszarze badań. Jedną z wyeksponowanych skamielin może być ta karta.

? JAJO ZWIERZĘCIA WODNEGO

Jajo zwierzęcia wodnego jest kartą z kategorii **wodnych**, a przypisane do zestawu ma dowolny rozmiar (1-3). Wyeksponowanie jej kosztuje 2 żetony bursztynów.

KATEGORIA – SSAKI

W przybliżeniu 66 milionów lat temu na całej Ziemi wyginęły trzy czwarte wszystkich roślin i zwierząt, wliczając w to wszystkie nieptasie dinozaury. To wydarzenie, znane jako wymieranie kredowe, dało podłoże licznym procesom ewolucyjnym, zwłaszcza tym, które skutkowały dywersyfikacją ssaków.

1 BRASILODON

Ileokroć któryś z graczy (wliczając Ciebie) pozyska kartę z symbolem (wliczając tę kartę), możesz wyeksponować 1 skamielinę (opłacając jej koszt) albo otrzymać 1 punkt. Wyeksponowaną skamieliną może być ta karta. Ponadto wszyscy Twoi przeciwnicy otrzymują po 1 żetonie bursztynu. *Gdy pozyskasz tę kartę, poinformuj pozostałych graczy, by nie przeoczyli aktywacji swoich kart z .*

1 THYLACINUS

Wilków tasmański powszechnie nazywany jest wilkiem workowatym albo wilkiem tasmańskim. Jego najstarsza odnaleziona skamielina ma niecałe 2 miliony lat.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 3 żetony bursztynów. Ponadto wszyscy Twoi przeciwnicy otrzymują po 1 żetonie bursztynu.

3 ARSINOITHERIUM

Ileokroć pozyskasz kartę z kategorii **ssaków** (wliczając tę kartę), otrzymujesz 2 żetony bursztynów.

3 MEGATHERIUM

Niektóre poszlaki sugerują, że ludzka aktywność łowiecka mogła mieć wpływ na wyginięcie megatherium.

Ileokroć pozyskasz kartę z kategorii **ssaków** (wliczając tę kartę), otrzymujesz 1 punkt.

2 SMILODON

Gdy pozyskasz tę kartę, możesz wyeksponować do 2 skamielin (opłacając koszt każdej z nich). Jedną z wyeksponowanych skamielin może być ta karta. Ponadto wszyscy Twoi przeciwnicy otrzymują po 2 punkty.

2 GLYPTODON

Glyptodon najpewniej używał swojego niezwykle giętkiego opancerzonego ogona do walki z innymi osobnikami o terytorium i dominację.

Gdy pozyskasz tę kartę, otrzymujesz 3 punkty. Ponadto wszyscy Twoi przeciwnicy otrzymują po 1 żetonie bursztynu.

3 MAMMOTHUS

Mamuty i słonie indyjskie są ze sobą bliżej spokrewnione niż oba te gatunki ze słoniem afrykańskim.

Gdy pozyskasz tę kartę, możesz wymienić 2 żetony bursztynów na 2 punkty. Możesz dokonać tej wymiany tyle razy, ile kart z kategorii **ssaków** (wliczając tę kartę) masz w obszarze badań. Ponadto wszyscy Twoi przeciwnicy otrzymują po 1 żetonie bursztynu za każdą kartę z rodziny **ssaków**, którą masz obszarze badań (niezależnie od liczby wykonanych przez Ciebie wymian).

? JAJO SSAKA

Niektóre ssaki, takie jak dziobaki i kolczaki, należą do rzędu stekowców – ssaków jajorodnych. Skamieliny prassaków z wczesnej kredy, takich jak Steropodon albo Teinolophos, dostarczają dowodów na to, że w czasach prehistorycznych jajorodność była u nich znacznie powszechniejsza.

Jajo ssaka jest kartą z kategorii **ssaków**, a przypisane do zestawu ma dowolny rozmiar (1–3). Wyeksponowanie jej kosztuje 2 żetony bursztynów.

BRETT GILBERT

Jak zostałem projektantem gier? Urodziłem się i wychowałem na angielskiej wsi. Od małego fascynowałem się matematyką oraz schematami i z czasem doszedłem do wniosku, że nie chcę tylko „czymś” się zajmować. Chciałem „coś” tworzyć. A przynajmniej nadawać rzeczom znaczenia. Właśnie tym jest dla mnie projektowanie. A projektowanie gier? To nic innego jak prześciganie samego siebie w tworzeniu rzeczy, do których będą mogli zasiąść z Tobą inni ludzie, ciesząc się przy tym z odpowiedzi na pytania, których nigdy by nie zadali. Skoro udało Ci się dobrać do tego miejsca, to mam do Ciebie pytanie: czy po przeczytaniu zasad gry naszała Cię myśl „Dajcie mi więcej tekstu, instrukcja to najlepsza część zabawy!?” Odlóż ją w tej chwili i zacznij grać. A jak Ci się nie spodoba, zmień zasady. Zagraj w coś innego. Śmiało. Nie krępuj się. Zacznij odpowiadać na własne pytania. To może być początek czegoś wielkiego.

MATTHEW DUNSTAN

Pochodzę z Australii, projektuję gry planszowe, choć niegdyś parałem się nauką. Zaprojektowałem już ponad 50 przeróżnych gier: od gier dla dzieci, przez strategiczne gry rodzinne, na grach narracyjnych kończąc. Ponadto jestem założycielem Postmark Games – firmy, która skupia się na grach planszowych, które samemu można wydrukować w domu. Projektuję również dla sektora edukacyjnego – gry dla ośrodków synchrotronowych, muzeów filmowych czy mobilne escape roomy na potrzeby festiwa. Moje projekty zostały docenione na świecie i zapewniły mi między innymi nagrodę As d'Or za najlepszą grę planszową dla dzieci w 2022 roku oraz 3 nominacje do nagród Spiel oraz Kennerspiel des Jahres.

MAUD CHALMEL

(okładka)

W 2005 roku zaczęłam pracę w agencji reklamowej. Następnie, już jako wolny strzelec, zajęłam się komunikacją wizualną. Była to, jak by powiedzieli dorośli, „prawdziwa praca”. Stopniowo migrowałam w kierunku ilustracji do gier planszowych – kamieniem milowym była wydana w 2014 roku gra „Siggil” autorstwa Henriego Kermarrec’a. Jako współzałożycielka „La Charte des Illustrateur-rices Ludiques” stworzyłam w 2022 roku piktogram oznaczający „ręcznie ilustrowany”, by promować sztukę tworzoną przez ludzi.

JESSICA COGNARD

(ilustracje)

Zaczęłam rysować, gdy byłam dzieckiem. I nigdy nie przestałam. Po studiach na Akademii Sztuk Pięknych próbowałam różnych technik ilustrowania, skupiając się przede wszystkim na naturalizmie. Moją pracę kształtuje ciekawskie oko i chęć opowiadania historii, często za pośrednictwem wypełnianych w biegu szkieletów. Skupiam się głównie na akwarelach i grafice, chociaż zdarza mi się je łączyć z technikami cyfrowymi.

65 kart

4 plansze wykopalisk

20 drewnianych znaczników

5 plansz muzeów

8 żetonów nagłówek

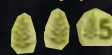
33 żetonów zestawów

80 żetonów bursztynów

84 żetony punktów

żeton pierwszego gracza

DYSTRYBUCJA W POLSCE:

Rebel Sp. z o. o.,
ul. Budowlanych 64c
80-298 Gdańsk
wydawnictwo@rebel.pl
www.wydawnictworebel.pl

rebel

SPACE Cowboys / Asmodee Group,
18 rue Jacqueline Auriol,
Quartier Villaroy - BP 40119,
78041 Guyancourt, France
© 2026 SPACE Cowboys.
All rights reserved.

www.spacecowboys.fr

